

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző:

Gogolák Lajos

Cím:

Alkonyat a várban

Forrás:

Kis Ujság

(Hely)

1930. VI. 20
(Idő)

(Köt. v. fűz.) (Oldal)

Osztályozás

Tárgy:

725. 94

Hely:

Idő:

1930

Személy:

Helyszám:

amelyet az 1900—1910-es szecesszió ízléstelen üzleti vállalkozása rakott oda kegyeletlen kézzel e „szent hegy” tetejére. A Hajadon-utcai szecessziós bérház nyurga kerkedése megalázkodott és elhalványodtak bizarr aranyos, szivárványos díszei. Ez az épület a miniszterelnökség tulajdona volt egykor és arra szolgált, hogy jövedelméből fizessék Zala György szobrászművészt, illetve támogassák az ezredéves emlékmű sohasem teljesült befejezését. Nyoma sincsen már annak a roppant kekes-sárgás öteleletes hodálynak, amely ott éktelenkedett a Honvéd-szobor mögött, a Disz-téren, és amelyet ugyanebben a korban emeltek a gyönyörű kis Marcibányi-ház finom épülete helyére, elég nagy bánatára a régi budaiaknak: egykor ebben a Marcibányi-házban egy főbájos kis kávéház húzta meg magát.

De vannak hibák is, ezt sem szabad elhalgatatnunk. Sikerült nagyjából az ormólan és hazugan gót pénzügy-minisztérium fő-frontjának helyreállítása, bár ez az épület egyszerű új homlokzatával is szép volt akkor, mikor a tetőt őt gót ablakoscska helyett csak egy díszítette. De miért raktak ízléstelen és durva kő- és vaskerítést a Mátyas-templom köré? Ez a kerítés otromba, kellemetlen, hazug és igaztalan, megbontja a tér összhangját és téves képzeteket kelt a szemlélőben. Mondják, hogy a Mátyas-templom tornyának omlanak díszei és veszélyeztetik a járókelőket. De hiszen minden ódon gót egyházat európaszerte állandóan restaurálni kell, Burgostól Párison át Bécsig, Prágáig hasonló az eset. Valamiként másként is megoldhatták volna az óvatossági rendszabályokat; ez a kiábrándító és durva műhiba elrontja örömlőnk a Vár éledése fölött.

Mikor a gázlámpák kigyulnak a kis utcákon, a Vár még jobban bezárkózik önmagába. Visszagondoló viharzó multjára és pihen. De az otthonokban tovább érik a változás, tovább erjed a történelem. Külsőleg még romosak és kiégettek sokhelyütt az épületek, de belül komoly építő szándékokkal élnek az emberek.

Gogolák Lajos

Kedd, június 20

Alkonyat a Várban

Ezekben az órákban, az alkony szelíd kék-lilás óráiban legszebb a Vár. Még nem gyúltak ki a sebhelyes régi kis utcákon a mult korok hangulatához, az egyszerűségükben is kecses ódon épületekhez annyira illő gázlángok, de a budai hegyek lilás, kék légköre csodálatos finomsággal vonja be a pusztulás nyomait. A magyarság „szent hegye”, ahogy a Várat egy tűnt idő írója nevezte, szerényebb lett és alázatosabb, elmúlt belőle minden hivalkodás, — így sokkal közelebb áll hozzánk, mint azelőtt. A bástyasétányon vad fű nő itt-ott a felszakadt föld és aszfalt göröngyeiből. A budai hegyek panorámája a Sashegytől a Hármashatár-hegyig ebben a lilás, kék alkonyatban feledhetetlenül szép környezetet varázsol a pusztulás emlékei köré. A sétányon öreg emberek csoszognak, a padokon nénikék ülnek és kötogetnek, komoly fiatal emberek olvasnak, házaspárok levegőztetik gyerekeiket. Mindenütt egy más és jobb jövő ígérete tör elő 1914—45 pusztulásának emlékeztető kulisszái közül; a beomlott, tátongó üregű paloták, házak tövében gyermekkacagás hangzik, fű, fa, virág hirdeti a leküzdhetetlen tavaszt, kalapálás kopácsolás zaja hangzik.

Mult és jövő találkozása!... Így, romjaiban inkább miénk a Vár, mint volt azelőtt. Minden bánatával és

dótt. Az 1910-es évektől kezdve bankárok, nagyiparosok vették meg sorra és polgárházakat, kis palotákat, bennük fényűző lakásokat rendeztek be; az 1920-as évektől, az Ausztriától külvonvált magyar külpolitika kezdetekor sorra követségi paloták, követségi lakások rendezkedtek be itt — a régi lakók sorra visszaszorultak. Most meg újra csak ezek a régi lakók, szegény emberek tűnnek elő, akik soká itt éltek, nemzedékek óta, a nagyvilági és diplomáciai elegancia árnyékában.

A nagy pusztulás az épületekről lemáslasztott sok később rárakott díszítést, neobarokk cirádát és az ősi formák román és gót tisztasága annál megragadóbb. Ütemes munka hallatsz mindenfelé: történelmi emlékeink most sokkal méltóbban és szebben állanak majd előttünk, mint azelőtt. A volt helyőrségi templom restaurálási munkái komolyságukkal és szépségükkel különösen imponálóak. Ez a nyolcszögletű óriás torony a magyar középkor egyik legszebb monumentuma. A templom ívei alatt pihente az utolsó Árpád-házi király, III. Endre örök álmát küzdelmes és szomorú élete után. E torony árnyéka a nap bizonyos órájában éppen azt a helyet mutatja a Vérmezőn, ahol Martinovicsékat eltemették, a fiatal Eötvös Józsefet ennek az árnyéknak messzenyúlt tövében tanította nevelője a szabadság szeretetére. Álljunk meg kegyelettel e torony előtt: hajdan a budai magyar polgárság egyszere volt e templom, azé a középkori magyar polgárságé, amelynek saját hazája fővárosában

roppant harcokat kellett vívnia nemzeti és gazdasági létéért a hatalmas német polgárokkal. E torony tövéből ragadták el orvul éjjel a német polgárok Ötvös Bálint magyar bírót és dobták tetemét a Dunába — 1944 előtt régről, ime, ilyen tragédiákat is idéz romjaival a Vár a magyar sorsról.

Közben a régi belügyminisztérium palotája: hajdan kormányzéki épület, bolthajtásokkal, gótikus részletekkel ékeskedő kolostor, míg II. József nem tette hivatalai székhelyévé; az 1920—30-as években egy divatos és kedvezményezett építész kivetkőztette eredeti külsejéből, megtoldotta behemót új emelettel, mindenféle hazug díszeket rakott rá. Az ostrom során a felső új és rosszul épített emelet leomlott; most kéiemleletes épületként simul bele harmonikusan környezetébe. Az épület úriutcai oldalán, amely II. József egy klarissza-apácák középkori kolostora volt, csodálatos gót ívezetű folyosók tárulnak a szemlélő elé. Kapualjakból, a királyi Vár romjaiból egyre újabb román és gót részletek bontakoznak elő — ahogy az ostrom, Buda új vívása elporlasztott sok régi rosszat, hazug toldalékokat, úgy tűnnek elő a nagy pusztulást követő romeltakarításból a régmult igazi és hamisítatlan művészi elemei.

Az épületek ilyen megtisztulása, igazi lényegük e kibontakozása is példázta tehát a nagy társadalmi folyamatot, amely Magyarországon, Budapesten végbement. Lám, még az is haszon, hogy az ostrom zivatarában csomó olyan épület tönkrement,

Közp. városrész